

УДК 371.134:37.036+001.895

ІНТЕГРАЦІЙНИЙ ПІДХІД У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНОЇ СФЕРИ ДІЯЛЬНОСТІ

Сторож В.В., к. пед. н.,
викладач кафедри психіатрії, наркології, психології та соціальної допомоги
Одеський національний медичний університет

У статті проведено аналіз тенденцій розвитку професійної освіти фахівців соціономічної сфери діяльності з урахуванням сучасних вимог. Визначено загальнозначущі принципи підготовки представників соціономічної сфери діяльності на основі інтеграційного підходу. На підставі проведеного аналізу пропонується в основу змісту професійної освіти покласти застосування технологій формування творчої особистості фахівця.

Ключові слова: *інтегровані системи, професійні технології, соціономічна сфера, креативність, творчість, принципи професійної підготовки.*

В статье проведен анализ тенденций развития профессионального образования специалистов соционической сферы деятельности с учетом современных требований. Определены общезначимые принципы подготовки представителей соционической сферы деятельности на основе интеграционного подхода. На основании проведенного анализа предлагается в основу содержания профессионального образования положить применение технологий формирования творческой личности специалиста.

Ключевые слова: *интегрированные системы, профессиональные технологии, соционическая сфера, креативность, творчество, принципы профессиональной подготовки.*

Storozh V.V. INTEGRATION APPROACH IN VOCATIONAL TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS IN THE SOCIONIC SPHERE OF ACTIVITY

In the article the analysis of tendencies of the development of profession of the faculties of the socionic sphere has been carried out. The universally valid principles of training representatives of the socionic sphere of activity based on the integration approach are determined. On the basis of the conducted analysis, you can be propelled into the basis of professional development of the practice of packing the technology of formulating the creative personality of the person.

Key words: *integrated systems, professional technologies, socionomical sphere, creativity, creativity, principles of professional training.*

Постановка проблеми. Сучасні тенденції розвитку суспільства характеризуються інтеграційними підходами загальної і професійної освіти, актуальним для нашого суспільства стає завдання підвищення ефективності професійної освіти. Особливо вона проявляється у представників соціономічної сфери діяльності, де об'єктом праці є людина з різноманітними проблемами і труднощами. Перш за все, це стосується лікарів, педагогів, психологів, соціальних працівників.

На сучасному етапі відбуваються структурні зміни в системі вищої професійної освіти в рамках сучасних міжнародних вимог. Актуалізується принцип інтегрованих систем в процесі навчання, яке ґрунтується на міждисциплінарних засадах у зв'язку із соціалізацією основних напрямів розвитку держави. Відбувається впровадження у навчальний процес інноваційних освітніх технологій, ефективність сучасного професійного навчання визначається творчим потенціалом особистості, умінням орієнтуватися в динамічній, непередбачуваній, нестандартній соціальній ситуації. Особливо

важливо враховувати зазначені зміни під час навчання фахівців соціономічної сфери, де необхідно поєднувати професійну підготовку з формуванням особистісних якостей майбутнього фахівця.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Різні напрями використання соціономічних досліджень у професійно-педагогічній діяльності знайшли втілення в працях Л. Буркової [1], В. Корнєщук [4], Є. Клімова [3], В. Курбатова [5], Я. Морено [6] тощо.

Постановка завдання. На основі вищевикладеного можна сформулювати завдання роботи, яке полягає в аналізі тенденцій розвитку професійної освіти фахівців соціономічної сфери діяльності з урахуванням сучасних вимог, визначенні принципів підготовки представників соціономічної сфери діяльності на основі інтеграційного підходу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціономічні професії (типу «людина-людина») передбачають постійну роботу з людьми і безпосереднє спілкування під час професійної діяльності. До представників цих професій висуваються підвищені вимоги, оскільки об'єктом праці

є інші люди [3]. Сучасне суспільство вимагає від такого фахівця не тільки професійних знань, а й якостей зрілої особистості: готовності до змін і розвитку, прийняття самостійних рішень, співвіднесення своїх життєвих сенсів із пріоритетами суспільства та загальнолюдськими цінностями. Тобто актуалізуються соціальні норми, які виражають вимоги соціальної групи до поведінки особистості, груп та їх стосунків.

Аналізуючи особистість працівника соціономічної сфери як суб'єкта професійної діяльності, Н. Шмельова засобами професійного розвитку вважає освітні технології, що забезпечують професійно-особистісний розвиток тією мірою, якою мають змогу забезпечити інтеграцію соціогуманітарних, культурологічних, психолого-педагогічних, загальнопрофесійних і спеціальних умінь та навичок. Крім того, науковець наголошує, що професійна навченість (бажання, мотивація) постійно підвищувати професійний рівень, прагнення до саморозвитку, самовдосконалення є показником професіоналізму фахівця [7].

По суті, всі перераховані вище якості – прояви цілісного світогляду індивідуальності як вищого рівня інтеграції індивідуальних особистісно-суб'єктних характеристик людини згідно з концепцією Б. Ананьєва [8]. Тобто людина – єдність і взаємозв'язок його властивостей як особистості і суб'єкта діяльності, у структурі яких функціонують природні властивості індивіда.

Однією з тенденцій розвитку цивілізації в сучасному світі – це попит суспільства на особистість із креативними характеристиками. Під креативністю розуміють здатність людини вигадувати нестандартні нові ідеї, а також нестандартний підхід до вирішення ситуації. Оскільки цією здатністю володіє не надто багато людей, їх робота завжди затребувана і високооплачувана. Дійсно, неординарне рішення проблем, вміння бачити щось особливе у звичайному, здатність працювати в незвичній обстановці, швидко переключатися з одного виду роботи на інший – усі ці характеристики символізують людину з креативним (дивергентним) мисленням [9]. Стає зрозумілим підвищений попит сучасного суспільства на креативних професіоналів.

Проблему креативності вчені розглядають у межах рефлексивно-гуманістичної психології співтворчості, вводять поняття «творча унікальність». Воно містить ідею самоствердження творчої особистості. Творча унікальність є процесом і результатом розвитку людиною своєї неповторної індивідуальної своєрідності у процесі творчості як необхідної умови для реалізації свого

творчого потенціалу [2]. Залучення студентів до активної творчої роботи, створення умов для всебічної реалізації особистості в навчальному процесі здатне забезпечити формування у студентів важливих якостей, які є основою професійно-творчого ставлення.

Зміст навчання фахівців соціономічних спеціальностей є багаторівневою динамічною системою, яка, по суті, розвиває. Дослідження сучасних вимог до змісту освіти показало, що «соціономічність» праці вимагає високого ступеня розвитку у суб'єктів цієї праці так званих «інтерсоціальних» (соціально-перцептивних і комунікативних), а також творчих здібностей, для того щоб вони ефективно могли виконувати свої професійні функції. Важливо підкреслити, що вищевказані вимоги пов'язані з формуванням професійних компетенцій, тобто є практичною складовою частиною у вирішенні професійних завдань.

Щоб змінити систему навчання в умовах зростання інформаційного потоку з урахуванням специфіки соціономічної сфери діяльності і вимог сучасного суспільства, необхідно розробляти нові інтеграційні і динамічні підходи до розуміння професійного становлення особистості.

Процес професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери діяльності вимагає, в першу чергу, системного підходу до підготовки фахівців. Системний підхід передбачає виділення в педагогічній системі її розвиток інтеграційних інваріантних системоутворювальних зв'язків і відносин, побудову професійно-педагогічної освіти як процесу розвитку особистості студента як системного цілого. Цей підхід у педагогічній освіті досліджують Ю. Агапов, В. Віненко, В. Лаптев, А. Репринцев, Т. Томилова та ін.

У результаті використання системного підходу як стратегічного для вирішення проблем розвитку змісту професійної освіти фахівців соціономічної сфери з урахуванням сучасних вимог можливе створення інтеграційного підходу, який передбачає інтеграцію трьох підходів у вищу спеціальну освіту: особистісного, діяльнісного та креативного, інтеграцію загальної і професійної освіти.

У теоретичній основі інтеграційного підходу виділено особистісний, діяльнісний та креативний підхід. Особистісний і креативний підхід висуває здібності, соціальне та професійне середовище як умови формування творчої особистості педагога загалом, а діяльнісний підхід враховує такі базові категорії, як «спілкування» й «особистість». Креативний підхід пов'язаний із вивченням

структури особистості, яка показала, що «соціономічність» діяльності вимагає високого ступеня розвитку у суб'єктів цієї праці творчих здібностей із метою ефективного виконання професійних функцій. Діяльний підхід передбачає орієнтацію на розвиток творчого потенціалу особистості та дає змогу враховувати індивідуальні особливості кожного студента за допомогою включення їх у діяльність, яка сприяє самореалізації та особистісному зростанню. Реалізацію діяльнісного підходу розглядають через максимальне використання можливостей, що розвиває навчальні ситуації і досліджуваного предметного знання; організацію активної діяльності учнів, орієнтованої на зміну рівня їхнього творчого професійного мислення, професійної компетентності.

Після закінчення вишу фахівці-початківці, хоч і володіють певною теоретичною базою, не завжди уявляють, як її реалізувати на практиці. Нині в професійному співтоваристві сформоване розуміння того, що самих тільки знань недостатньо для ефективного входження в професію. Спеціаліст соціономічної сфери проявляється цілісно, «працює» вся його особистість і досвід, рівень сформованості компетенцій, інтегральна здатність творити. Інтеграційний підхід підвищує можливість адаптивного входження в професійну діяльність, дає змогу вирішити проблему розвитку творчого потенціалу, яка тісно пов'язана з інтенсифікацією навчання.

На сучасному етапі в освітніх системах розвинених країн домінують інтеграційні процеси, зусилля спрямовані на створення сприятливих умов для сталого соціального розвитку та формування середовища, що сприяє реалізації творчого потенціалу особистості. Нині поява нових технологій, а також реформування світових систем освіти позбавили змоги навчитися чогось на все життя та зумовили необхідність накопичення й оновлення знань, умінь, навичок людини, розвитку її творчих здібностей протягом усього життя.

Щоб реалізувати інтеграційний підхід, необхідно визначити принципи професійно-педагогічної підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери, що сприяють створенню принципово нових ідей, розвитку їх творчого потенціалу з урахуванням інтеграції загальної та професійної освіти.

Визначено загальнозначущі принципи професійної підготовки представників соціономічної сфери діяльності на основі інтеграційного підходу: принцип проєктованої освіти (випереджаюча освіта, як її модель, виконує не тільки соціальну функцію передачі знань, досвіду і культури від минулих

і нинішніх поколінь майбутнім, а й функцію підготовки людини до випереджаючих дій з адаптації в системі «людина-людина» і переходу до сталого розвитку); принцип змістовної освіти (кількість інформації, укладеної в повідомленні, визначається обсягом знань, який несе це повідомлення людині. Повідомлення містить інформацію для людини, якщо відомості в ньому є для неї новими і зрозумілими (поповнюють її знання); принцип педагогічних інновацій (визначається як процес виникнення, розвитку та освоєння інновацій в освіті, що призводять до прогресивних змін якості освіти); принцип спонукання мотивації успіху (з метою організації освіти варто зважати на необхідність підпорядкування предметного результату виховному, у вигляді якісних матеріальних і ідеальних змін особистості, її зовнішнього вигляду, інтелектуальної, мотиваційної, емоційно-вольової сфери, поведінки та діяльності); принцип процесуального навчання (виділяє і вивчає різні процеси, що відбуваються в системі «людина-людина», включає природу суспільних відносин, ступінь впливу ідеології на інші компоненти системи «людина-людина» й аналіз взаємодії всередині цієї системи); принцип досконалості та принцип постійного прогресу в навчанні.

Висновки з проведеного дослідження. Інтеграційний підхід дає змогу актуалізувати принцип інтегрованих систем у процесі навчання: навчання відбувається на міждисциплінарних засадах у зв'язку із соціалізацією основних напрямів розвитку країни. На сьогодні впровадження в навчальний процес інноваційних освітніх технологій, ефективність сучасної професійної освіти дедалі більше визначається творчим потенціалом особистості, умінням фахівця орієнтуватися в динамічній, мінливій, нестандартній соціальній ситуації. Особливо важливо враховувати ці зміни під час навчання фахівців соціономічної сфери, де вкрай необхідно поєднувати професійну підготовку з формуванням особистісних якостей майбутнього фахівця.

Незважаючи на те, що проблема професійної підготовки студентів у системі вищої професійної освіти вивчається широко, питання про розвиток творчої особистості майбутніх фахівців залишається відкритим. Перспективна проблема дослідження полягає в необхідності розробки теоретичних основ поняття «соціономічних складових частин» і практичних технологій, що забезпечують педагогічний підхід до розвитку творчої активності особистості. Теоретичні дослідження дали змогу сформулювати програму педагогічного експерименту щодо

застосування технологій формування творчої особистості фахівця соціономічної сфери у професійну освіту.

У перспективі подальших досліджень необхідно уточнити загальнозначущі принципи підготовки представників соціономічної сфери діяльності з огляду на інтеграцію загальної і професійної освіти. Аналіз тенденцій розвитку професійної освіти фахівців соціономічної сфери з урахуванням сучасних вимог показав, що процес підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери стане більш ефективним за умови застосування розглянутого підходу, об'єднання його в цілісну багаторівневу динамічну систему інтеграційного підходу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Буркова Л. Визначення класу соціономічних професій / Л. Буркова // Практична психологія та соціальна робота. – 2010. – № 7. – С. 68–73.
2. Варламова Е. Психология творческой уникальности / Е. Варламова. – М., 2002. – 256 с.
3. Климов Е. Психология профессионального самоопределения: учебное пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Е. Климов. – М. : Издательский центр Академия, 2004. – 340 с.
4. Корнещук В. Формування професійної надійності сучасних фахівців соціономічної сфери діяльності : [навч. пос.] / В. Корнещук. – Одеса, 2009. – 110 с.
5. Курбатов В. Обществознание: учебник / В. Курбатов. – Изд. 6-е. – Ростов н/Д: Феникс, 2006. – 512 с.
6. Морено Я. Социометрия: экспериментальный метод и наука об обществе / Я. Морено; пер. с англ. А. Боковикова. – М. : Академ. проект, 2004. – 315 с.
7. Шмелева Н. Профессионализм как основа становления личности и деятельности социального работника / Н. Шмелева // Высшее профессиональное образование в области социальной работы: Опыт и проблемы. – М.: МГСУ, 2002. – 304 с.
8. Богданова Т. Интегративный подход к индивидуальности в групповом консультировании женщин социономических профессий : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01 / Т. Богданова. – Санкт-Петербург, 2002. – 168 с.
9. Креативность [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://master777.ru/kreativnosty.html>